

Sis segles de gitanos a Barcelona

La comunitat reivindica la seva catalanitat avui, Dia del Poble Gitano

MÒNICA BERNABÉ / Barcelona

● Els gitanos van arribar a Barcelona fa prop de sis segles, i actualment la seva empremta és palpable a molts barris de la ciutat. Sants-Montjuïc, Nou Barris, Sant

Martí, Ciutat Vella i Gràcia són districtes on tradicionalment han viscut famílies gitanes i on encara es concentren la majoria, que reivindiquen la seva catalanitat. Avui es commemora el Dia del Poble Gitano i a

dos quarts de nou del vespre s'il·luminaran les fonts de Montjuïc amb els colors de la bandera gitana, verd i blau, com a homenatge a aquesta comunitat. Gitanos i gitanes, però, asseguren que encara conti-

nuen discriminats, que la ciutadania desconeix en general la seva cultura i identitat, i que tenen problemes per trobar feina. A la ciutat viuen unes 7.000 persones gitanes autòctones.

«Som catalans com qualsevol altre», s'afanyen a aclarir tots els gitanos fills de Barcelona quan se'ls pregunta sobre la seva identitat. De fet, la història els dona la raó: el *Manual de novells ardits* de l'antic Consell de Barcelona ja feia referència el 9 de juny del 1447 a l'arribada a la ciutat dels gitanos, els egipcians, com se'ls anomenava aleshores, segons destaca el llibre *Els gitanos de Barcelona*, editat per la Diputació. L'oncle —tractament respectuós que reben els més ancians de la comunitat gitana— Amadeu Reyes, del Centre Cultural Gitano d'Hostafrancs, és encara més gràfic: «La meva besàvia va morir als cent anys, i ja era filla d'Hostafrancs. La meva família viu aquí des de fa més de 300 anys.»

Hostafrancs i la Cera

Hostafrancs va ser un dels llocs on es van concentrar més famílies gitanes, i encara hi viuen unes 1.600 persones, segons càlculs de l'oncle Amadeu. «En el passat hi havia hostals i cavalleries. I els gitanos hi treballaven amb els animals.» No gaire lluny, al Raval, també s'hi va establir una comunitat gitana. O millor dit, vivien «al barri de la Cera o del Portal», segons puntualitza Josep Ximénez, secretari de l'Associació Cultural La Cera, que explica que era la zona que anava de la plaça Pedró a la ronda de Sant Pau. «Es dedicaven al comerç, la confecció a l'engròs i la restauració.» Ara la majoria, però, s'han traslladat al barri del Poble Sec: «Els xinesos s'han quedat la confecció; la resta dels immigrants, els comerços, i el negoci de la ferralla ha posat fi als contenidors [de recollida selectiva de la brossa].»

També de la Cera prové part de la comunitat gitana del barri de Gràcia. L'oncle Manel Giménez, de la Unió Gitana de Gràcia i tota una institució a Barcelona —medalla d'or de la ciutat i Creu Sant Jordi l'any

Gitanes al barri d'Hostafrancs, on viu una de les comunitats d'aquesta ètnia més històriques de la ciutat. / ANDREU PUIG

ECONEIXEMENTS

► La gitana més homenatjada. La reconeguda ballarina Carmen Amaya, nascuda al barri de Somorrostro de Barcelona l'any 1913, és la gitana més homenatjada a la ciutat: té un carrer amb el seu nom al districte de Sant Martí i una escultura a Montjuïc. / J.M.

► La plaça del Poble Romani.

Des de l'octubre del 1993, Barcelona té una plaça que homenatja la comunitat gitana de la ciutat: la plaça del Poble Romani (a la foto), al districte de Gràcia, dedicada, precisament, a les famílies històriques d'aquesta ètnia que viuen en aquest barri. A la ciutat, però, hi ha altres espais freqüentats per la població gitana: la plaça del Raspall, també a Gràcia, i la plaça Herenni, a Sants-Montjuïc, en serien alguns exemples. / M.M.

2004— explica que s'hi van establir quatre famílies —els Valentins, els Amayas, els Segalés, i els Batistes—, de les quals provenen un 80% dels gitanos que ara viuen al barri, i ell es declara un dels seus descendents directes: de segon cognom es diu Va-

lentí. «Si alguna cosa hem aportat al barri són molts bons envernissadors i anti-quaris», explica: els oficis tradicionals dels gitanos a Gràcia. La majoria de les famílies del barri parlen en català, de la mateixa manera que els gitanos de la Cera i Hostafrancs. De fet,

l'oncle Amadeu assegura que a la postguerra a Catalunya «els únics que van continuar parlant el català van ser els gitanos». «Per què creu que a la Catalunya Nord es va conservar el català? Pels gitanos», hi afegeix. Malgrat això, el llibre *Gitanos de Barcelo-*

na, que es basa en un extens treball de camp, destaca que un 69,5% de la població gitana estudiada té el castellà com a llengua d'ús habitual. I és que amb l'onada immigratòria dels anys seixanta a Catalunya, també van arribar moltes famílies gitanes de la resta

de l'Estat. En el cas de la família Fajardo, una de les més històriques del barri del Bon Pastor, provinent d'Andalusia, l'oncle Juan és el seu màxim representant, segons explica Maite Nogueira, treballadora social de l'Associació Gitana de Bon Pastor, que també diu que al barri hi ha gent originària de Múrcia i Portugal. Molts, en el passat, van viure en els desapareguts barris de barraques de la ciutat, com ara el Somorrostro i la Perona. De la mateixa manera, d'allà provenen moltes famílies del districte de Nou Barris.

Segons l'Anuari estadístic de la ciutat de Barcelona 1997, a la ciutat viuen aleshores 6.620 persones gitanes autòctones de l'Estat: 1.720 al districte de Sants-Montjuïc; 1.612 a Nou Barris; 1.407 a Sant Martí; 895 a Ciutat Vella; 370 a Gràcia; 364 a Sant Andreu; 102 a l'Eixample; 29 a Sarrià-Sant Gervasi, i 6 a les Corts. Fonts municipals calculen que aquestes xifres hauran augmentat un 10% i que, per tant, la població gitana superaria ara poc més de les 7.000 persones.

Discriminació

Amb tot, aquest col·lectiu assegura que continua discriminat. Alguns fins i tot diuen que eviten comprar o freqüentar determinats comerços i llocs on, asseguren, no són ben rebuts. I sobretot es queixen de la dificultat de trobar feina. «Agafen abans un pakistanès o un lleonès que un gitano», lamenta José Santos, president de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya, formada per 47 entitats. De fet, és simptomàtic l'activitat a la qual es dediquen la majoria d'associacions gitanes de la ciutat —més d'una desena—: a oferir suport assistencial i formació professional, a més de reforç escolar per als més joves, en els quals tota la comunitat posa totes les seves esperances.

El pastor José García, al centre, a l'església del carrer Carretes, amb els músics que toquen. / ORIOL DURAN

Religió a ritme de rumba

M. BERNABÉ

● Una bateria, guitarres, teclats i bongos. Semblen els preparatius per a un concert, però no es tracta de cap actuació musical, sinó d'una celebració religiosa. El «culte», com li diuen els gitans. I això, sí, a ritme de rumba i salsa. «Recordo que, quan era petit i entrava a l'Església catòlica, ho feia amb por de fer soroll. I la Bíblia diu que hem de lloar Déu amb instruments [de música]. El que estem fent està en la paraula de Déu», explica el pastor José García davant una cinquantena de fidels que contesten a l'uníson «amén».

La majoria de la comunitat gitana autòctona de Barcelona s'ha convertit a l'Església evangèlica. Diverses raons hi han influït: que ells mateixos poden fer de pastors i que els rituals s'adiuen molt més amb la seva manera de fer. Cant i música centren les cerimònies

L'Església evangèlica Filadèlfia del carrer de les Carretes, al barri del Raval, va ser la primera que la comunitat gitana de Barcelona va obrir a la ciutat, segons assegura el pastor García. Va ser l'any 1981. «Les primeres trobades les fèiem al bar del Tio Toni, el palmero d'en Peret», recorda Josep Ximénez, secretari de l'Associació Cultural la Cera. De fet, el mateix Peret, fill del barri, va ser un dels fundadors de l'església, destaca el pastor. «Els altaveus que tenim ens els va donar ell», diu assenyalant dos aparells enormes que hi ha a banda i banda del local del carrer Carretes i que, per l'aspecte, és evident que són allà des de fa molt temps. «Aquí va començar la rumba catalana», hi afegeix Ximénez, que enumera alguns dels artistes del barri: en Ton l'Orelles, Los Amaya, a banda del mític Peret.

De fet, l'església continua sent

un laboratori de músics i cantants. Fins a sis homes toquen durant el culte, un nen que no aixeca un metre de terra també colpeja amb gràcia i compàs la bateria, i quatre dones canten amb sentiment des dels bancs on seuen a l'església. La resta de fidels piquen de mans i mouen els peus a ritme de rumba. No és per a menys. «Jo ballo per a Déu», diu el pastor. «Amén.» «Venim a donar el que tenim: la música», continua. «Amén.»

Al final del culte, diverses persones passen la safata i tothom, religiosament, dona alguna cosa. «27 euros», compta el pastor, que els presenta com a ofrena. «És que d'alguna manera hem de pagar el local: la llum, el lloguer...», justifica després. Així l'han mantingut durant més de vint anys com a centre de culte i també social. Després del ritual religiós, en comença un altre: fer petar la xerrada.

► **Casaments i dols molt especials.** La comunitat gitana viu els casaments i el dol per algun difunt d'una manera molt especial. Per a les unions matrimonials (a la foto), tenen tot un ritual, i durant el dol, molts deixen de menjar carn, i no poden beure alcohol ni tampoc escoltar música. També és costum vetllar el difunt a casa tota la nit. «Hem arribat a un acord amb els Serveis Funeraris de Barcelona per portar-los a casa», explica l'oncle Manel Giménez, del barri de Gràcia. Per als casaments, lloguen sales de festes. «Per exemple, anem a l'Apolo i La Paloma, però els preus cada cop són més alts», es queixa Josep Ximénez, del barri de la Cera. / S.M.

► **Trobada de noies estudiant.** L'associació de dones gitanes Drom Kotar Mestipen, amb seu a Barcelona, organitza des de fa diversos anys trobades de noies gitanes estudiant amb l'objectiu d'animar-les a continuar amb la seva formació. «Les noies se senten molt soles, sobretot en l'educació secundària», explica la presidenta de l'entitat, Emilia Clavería. Hi ha una raó: les gitanes són minoria. Les trobades es fan després de Setmana Santa o a l'estiu, en períodes en què les noies poden decidir deixar els estudis. La pròxima convocatòria és per al maig, i es farà al barri de Gràcia. / C.A.

Quatre dels sis membres que conformen el consell d'ancians. / MARTA MARTÍNEZ

Un consell d'ancians vetlla per la convivència en la comunitat

● El més important que han aportat a Barcelona és el respecte envers les persones grans, asseguren els gitans fills de la ciutat. «Per nosaltres, els ancians són els que tenen més experiència i als quals devem un respecte», argumenten. I no només ho diuen sinó que, a més, ho posen en pràctica.

A Barcelona hi ha un consell d'ancians gitanos que actuen com a persones

de pau i intervien en possibles conflictes de la comunitat. «Són gitanos d'una trajectòria impecable, de més de 50 anys, que tenen el reconeixement del poble i que s'escullen democràticament», explica el president de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya, José Santos. En l'actualitat el consell el conformen sis persones, tots homes, però Santos assegura que

aquest òrgan pot tenir un màxim de deu membres, i també de dones. Els actuals membres són Antonio Carmona, José Heredia, Ricardo Borja, Rafael Pérez (tots quatre a la foto, d'esquerra a dreta), Emilio Cerruela i Juan Fajardo. Un dels casos recents que han tractat va ser el d'un home begut que va provocar problemes, i al qual van desterrar tres mesos a Figueras.